

รัฐโบราณในดินแดนประเทศไทย

อาณาจักรโบราณในภาคต่างๆในดินแดนประเทศไทย

อาณาจักรโบราณในภาคกลาง

1) **อาณาจักรทวารวดี** (พุทธศตวรรษที่ 11-16) เป็นอาณาจักรสมัยประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานแน่นนอนแห่งแรกบนผืนแผ่นดินไทย เรื่องราวของทวารวดีปรากฏอยู่ในบันทึกการเดินทางของหลวงจีนอี้จิง ที่เรียกชื่อในบันทึกว่า “โถ-โล-โป-ตี” ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและอาจมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐม เพราะพบเหรียญที่นครปฐมมีจารึกภาษาสันสกฤตว่า “ศรีทวารวดีศวรปุณย” แปลว่า “การบุญของผู้ใหญ่ศรีทวารวดี” ในการขุดค้นทางโบราณคดีที่เมืองนครชัยศรี (นครปฐม) ได้พบหลักฐานสมัยทวารวดีจำนวนมาก เช่น ธรรมจักรศิลา พระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่ประทับนั่งห้อยพระบาทปางแสดงธรรมรวมถึงโบราณสถานขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบจารึกโบราณที่เขียนด้วยภาษามอญได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนแบบแผนในการปกครองจากอินเดีย เกิดการผสมผสานจนเป็นอารยธรรมทวารวดีที่แพร่หลายไปยังภูมิภาคต่างๆของไทย ทางด้านศาสนาได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาโดยเฉพาะนิกายเถรวาทจนทำให้ทวารวดีกลายเป็นอาณาจักรของชาวพุทธให้ความสำคัญต่อการทำบุญ ทั้งสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในสมัยทวารวดีและยังปรากฏให้เห็นจนปัจจุบัน คือ พระปฐมเจดีย์(องค์เก่า) ที่จังหวัดนครปฐม

2) **อาณาจักรละโว้** (พุทธศตวรรษที่ 12-18) ศูนย์กลางอยู่ที่เมืองละโว้หรือลพบุรีในปัจจุบัน ละโว้เป็นเมืองสำคัญหนึ่งในสมัยทวารวดี ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีแม่น้ำสำคัญ 3 สายไหลผ่านคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรีทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ และมีเส้นทางติดต่อกับเมืองในลุ่มแม่น้ำป่าสัก ที่ราบสูงโคราช และเขตติดต่อกับทะเลสาบเขมร เป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างชุมชนโดยรอบ ส่งผลให้ละโว้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีเศรษฐกิจดี เมื่อพวกขอมหรือเขมรขยายอิทธิพลเข้ามาในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ละโว้ได้กลายเป็นเมืองประเทศราชของขอมและได้รับอารยธรรมของขอมด้วยด้านเศรษฐกิจ อาชีพสำคัญของชาวละโว้คือการเกษตร เพราะมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์และมีการติดต่อกับชายกับชุมชนต่างถิ่น เช่น จีน อินเดีย หลักฐานที่แสดงถึงการติดต่อกับชาย เช่น เครื่องถ้วยจีน และละโว้ยังได้ส่งทูตไปยังเมืองจีน โดยจดหมายเหตุจีนในพุทธศตวรรษที่ 17-19 เรียกละโว้ว่า “เมืองหลอหู่” ละโว้ภายใต้อิทธิพลขอม พระพุทธศาสนานิกายมหายานและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้เข้ามามีบทบาทในละโว้แทนพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1724-1861) มีการสร้างสถาปัตยกรรม และประติมากรรมตามความเชื่อในศาสนาเหล่านี้ เช่น พระปรางค์สามยอด ปรางค์แขก เทวรูปพระโพธิ์สัตว์อวโลกิเตศวร

อาณาจักรโบราณในภาคเหนือ

1) **อาณาจักรโยนกเชียงแสน** (พุทธศตวรรษที่ 12-19) มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเชียงแสน (อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) เรื่องราวของอาณาจักร โยนกเชียงแสน ปรากฏอยู่ในตำนานสิงหนวัติกุมารและตำนานลวจังกราช กล่าวถึงเจ้าชายสิงหนวัติกุมาร ผู้สืบเชื้อสายเจ้านายไท จากมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของจีน ได้อพยพผู้คนลงมาประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 มาก่อตั้งเมืองที่เชียงแสน ชื่ออาณาจักร โยนกเชียงแสน ต่อมาพวกขอมเข้ายึดครอง

อาณาจักรโยนกเชียงแสน และจับไล่ผู้ปกครองเดิมออกไป พระเจ้าพรหมกุมารเชื้อสายของกษัตริย์โยนกเชียงแสน สามารถกอบกู้เอกราช และสร้างเมืองใหม่ขึ้นที่เวียงชัยปราการ แต่หลังพระเจ้าพรหม พวกขอมที่เมืองสะเทินในพม่ายกทัพมารุกราน พระเจ้าไชยสิริโอรสของพระเจ้าพรหมจึงพาผู้คนอพยพหนีมาสร้างเมืองใหม่ที่กำแพงเพชร จนกระทั่งในพุทธศตวรรษที่ 19 อาณาจักรโยนกเชียงแสนจึงถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา

2) อาณาจักรหริภุญชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-19) ตั้งอยู่ที่เมืองหริภุญชัยหรือจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน ด่านนจามเทวีวงศ์หรือด่านนเมืองหริภุญชัยกล่าวว่า ฤาษีวาสุเทพเป็นผู้สร้างเมืองหริภุญชัย และขอให้กษัตริย์ละโว้ส่งเชื้อสายพระวงศ์มาปกครอง ละโว้จึงส่งพระนางจามเทวีผู้เป็นพระราชธิดามาเป็นปฐมกษัตริย์แห่งหริภุญชัย จนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 17 พระอาทิตย์ราชได้ปกครองหริภุญชัย และได้สร้างความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงสร้างพระธาตุหริภุญชัย สร้างวัดทำให้บ้านเมืองมีความสงบสุข

3) อาณาจักรล้านนา (พุทธศตวรรษที่ 19-25) มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่(จังหวัดเชียงใหม่) ผู้ก่อตั้งอาณาจักรล้านนา คือ พระยามังรายมหาราช(พ.ศ. 1804-1854) ซึ่งเดิมปกครองเมืองเชียงแสน ขณะนั้นในภาคเหนือมีอาณาจักรน้อยใหญ่หลายแห่ง เช่น หริภุญชัย เขลางค์ (ลำปาง) โยนกเชียงแสน พระยามังรายมหาราชสามารถปราบปรามและรวบรวมแคว้นต่างๆ ในภาคเหนือเข้าด้วยกันเป็นอาณาจักรล้านนาและตั้งราชธานีแห่งใหม่ขึ้นที่เวียงกุมกาม แต่ประทับอยู่ไม่นานก็ย้ายเมืองอยู่ที่เชียงใหม่ใน พ.ศ. 1839 อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองหลายด้าน ที่สำคัญดังนี้

3.1) ด้านภาษา ล้านนามีตัวอักษรใช้สามแบบ คือ อักษรธรรมล้านนาหรืออักษรตัวเมือง อักษรฝักขามที่ดัดแปลงมาจากตัวอักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และอักษรขอมเมืองหรืออักษรไทยนิเทศ

3.2) ด้านการปกครอง สามารถขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางโดยรวบรวมหัวเมืองต่างๆเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาซึ่งปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีกฎหมายที่ใช้ปกครองเรียกว่า “มังรายศาสตร์”

3.3) ด้านศาสนา พระพุทธศาสนาตั้งถึลังกาวงศ์จากสุโขทัยและพม่ามีการสังคายนาพระไตรปิฎกใน พ.ศ. 2020 เป็นครั้งที่ 8 มีการสร้างวัดหลายแห่ง เช่น วัดเจดีย์หลวง วัดโพธารามมหาวิหาร(วัดเจดีย์เจ็ดยอด) เป็นต้น

อาณาจักรโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) อาณาจักรโคตรบูรณ (พุทธศตวรรษที่ 12-16) มีศูนย์กลางอยู่ที่นครพนมมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนถึงแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเรื่องราวของอาณาจักรโคตรบูรณปรากฏอยู่ใน “ตำนานอุรังคธาตุ” ที่กล่าวถึงความเป็นมาของชุมชนในอาณาจักร และประวัติการสร้างพระธาตุพนม อาณาจักรโคตรบูรณได้รับอิทธิพลจากอินเดียมีการปกครองโดยกษัตริย์นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทตามแบบทวารวดี และมีความเชื่อพื้นเมืองเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการบูชาพญานาคศาสนสถานที่สำคัญของอาณาจักร คือ พระธาตุพนม

2) อาณาจักรอีสานปุระ (พุทธศตวรรษที่ 12-18) หรืออาณาจักรขอมรุ่งเรืองขึ้นในสมัยพระเจ้าอีสานวรมัน เรื่องราวของอาณาจักรอีสานปุระหรือเจนละ ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุจีนราชวงศ์ต่างๆและในบันทึกของราชทูตจีน

ชื่อ โจว ต้ากวน เขียนบันทึกเรื่องราวของอาณาจักรเจนละไว้ในชื่อ “บันทึกว่าด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของเจนละ” สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เป็นยุคที่อาณาจักรขอมเป็นปึกแผ่นและเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวิทยาการสูงสุด มีการสร้าง ศาสนสถานเป็นปราสาทหินขนาดใหญ่ขึ้นหลายแห่ง เช่น ปราสาทนครธม ปราสาทตาพรหม ปราสาทหินพิมายจังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี ปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น อาณาขอมได้เผยแพร่อารยธรรมไปยังรัฐที่อยู่ใกล้เคียงหลายด้าน ทั้งด้านการปกครอง ได้แก่ การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ความเป็นสมมติเทพของกษัตริย์ ระบบขุนนางการปกครองแบบจตุสดมภ์ และกฎหมายพระธรรมศาสตร์ ด้านศาสนาและความเชื่อ ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระพุทธศาสนานิกายอาเจริยวาทหรือมหายาน ดังจะเห็นได้จากโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น ปราสาทหิน เทวรูปพระโพธิสัตว์ ศิวลึงค์ พระพุทธรูปปางนาคปรก ความเชื่อเรื่องพญานาค เป็นต้น

อาณาจักรโบราณในภาคใต้

1) อาณาจักรลังกาสุกะ (พุทธศตวรรษที่ 7-14) มีอาณาเขตควบคุมพื้นที่ในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา มีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พัฒนาขึ้นมาจากการเป็นเมืองท่าสำคัญที่มีการติดต่อกับต่างชาติโดยเฉพะิจีนและ อินเดียแต่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนมากกว่าโดยส่งทูตไปเมืองจีนถึง 6 ครั้ง เป็นศูนย์กลางสำคัญของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน จากการขุดค้นทางโบราณคดีที่อำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี พบประติมากรรมสำริด พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร และสลูปลจำลองรูปทรงต่างๆจำนวนมาก

2) อาณาจักรตามพรลิงค์ (พุทธศตวรรษที่ 13-18) มีศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราช มีหลักฐานที่กล่าวถึงตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 8 โดยเอกสารอินเดียโบราณกล่าวถึงอาณาจักรตามพรลิงค์ในชื่อ “ตมลิง” “ตัมพลิงค์” เอกสารจีนสมัยราชวงศ์ถัง เรียกว่า “ถ่ามเหรง” สมัยราชวงศ์ซ่งเรียกว่า “ด่านหม่าลิง” ต่อมาเรียกว่า “อาณาจักรนครศรีธรรมราช” ด้านศาสนา พุทธศตวรรษที่ 18 พระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมมาโสกราชทรงยกทัพไปโจมตีลังกา 2 ครั้ง เพื่อแย่งชิงพระทันตธาตุจากลังกา ทำให้อิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ลัทธิลัทธิวงศ์และศิลปะแบบลังกาเข้ามาเผยแพร่และฝังรากลึกอยู่ในอาณาจักรนครศรีธรรมราช ศาสนวัตถุที่สำคัญ คือ พระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราชพระพุทธรูปประทับยืนสำริดปางประธานธรรม ทำให้เห็นนครศรีธรรมราชกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนไทย ซึ่งพระสงฆ์จากนครศรีธรรมราชได้นำพระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ไปเผยแพร่ยังกรุงสุโขทัยตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

3) อาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-19) มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองปาเล็มบังบนเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย มีอิทธิพลครอบคลุมตั้งแต่เกาะชวาในอินโดนีเซีย ขึ้นมาถึงอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อนึ่ง มี

นักวิชาการบางท่านเชื่อว่าศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่อำเภอไชยาด้านศาสนา ในระยะแรกอาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยานับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ต่อมานับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท จากทวารวดี และพระพุทธศาสนา ลัทธิลึงกวางค์จากนครศรีธรรมราชดังปรากฏศาสนสถานและศาสนาวัดอยู่ในศาสนาต่างๆ เช่น พระบรมธาตุไชยา อำเภอไชยา พระพุทธรูปปางนาคปรกสำริด ที่วัดหัวเวียงอำเภอไชยา เทวรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร วัดศาลาเทิง อำเภอไชยา

ความเป็นมาของชนชาติไทยและอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทยอดีตจนถึงปัจจุบัน

โบราณในดินแดนประเทศไทย

ดินแดนประเทศไทยในปัจจุบันเคยเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชนชาติต่าง ๆ ในอดีตมากมาย คือ

1. อาณาจักรฟูนัน พุทธศตวรรษที่ 6-11 ประมาณระหว่าง พ.ศ. 500-1100 เชื่อว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศอินเดียถิ่นฐานอยู่บริเวณปากน้ำโขงในกัมพูชา แผลขยายมาถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและภาคใต้ของลาว ไม่ปรากฏศูนย์กลางอย่างแน่ชัด มีการปกครองแบบเทวราช และมีวัฒนธรรมแบบ พราหมณ์-ฮินดู หลักฐานที่ค้นพบ คือเครื่องประดับเทวรูป เหรียญตรา

2. อาณาจักรนครศรีธรรมราช (ตามพรลิงค์) พุทธศตวรรษที่ 7-19 (พ.ศ. 600-1900) จากหลักจดหมายเหตุจีนและเอกสารอินเดีย เชื่อว่าเมืองหลวงอยู่ที่นครศรีธรรมราช จากหลักฐานร่องรอยคูเมืองและกำแพงใหญ่ ศาสนาพุทธลัทธิลึงกวางค์ พระพุทธสิหิงค์ เป็นต้น เคยเป็นอาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองมากต่อมาตกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย ทวารวดี และสุโขทัย

3. อาณาจักรขอม พุทธศตวรรษที่ 11-19 (ระหว่าง พ.ศ. 1000-1900)มีอาณาจักรอยู่ปากแม่น้ำโขง กัมพูชา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สืบต่อจากอาณาจักรฟูนัน มีความเจริญรุ่งเรืองมาก รับวัฒนธรรมจากอินเดีย ศาสนาพราหมณ์มีการสร้างเทวรูปและปราสาทหินที่สำคัญ คือ นครวัด-นครธม ซึ่งนับเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกและปราสาทหินอื่นๆ ในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมากมาย

4. อาณาจักรโคตรบูร พุทธศตวรรษที่ 11-15 (ระหว่าง พ.ศ. 1000-1500)ตั้งอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและตอนการของลาว เชื่อว่าเมืองหลวงโคตรบูรตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง คือ เมืองท่าแขกของลาวอาณาจักรนี้นับถือพุทธศาสนามีการสร้างเจดีย์สำคัญ คือ พระธาตุพนม

5. อาณาจักรทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 11-16 (ระหว่าง พ.ศ.1000-1600)เป็นอาณาจักรใหญ่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือ ภาคกลางของไทย ถึงหัวเมืองมอญ เจริญรุ่งเรืองพร้อมกับอาณาจักรขอมศูนย์กลางไม่ปรากฏแน่ชัด มีการสันนิษฐาน 3 กลุ่ม คือ เมืองนครปฐม กลุ่มสองว่าอยู่ที่เมืองอู่ทอง สุพรรณบุรีและกลุ่มสามว่าอยู่ที่ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีหลักฐานต่างๆ มากมายในด้านพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมจากอินเดีย เช่นพระพุทธรูป รูปคน รูปเทวดา พระโพธิสัตว์ ธรรมจักรเหรียญตรา ศิลาจารึก เป็นต้น และหลักฐานของไทย ได้แก่ ตำนานมูลศาสนาและตำนานจามเทวีวงศ์

6. อาณาจักรละโว้ พุทธศตวรรษที่ 11 - 19(ระหว่าง พ.ศ. 1000-1900)สืบทอดความเจริญต่อจากอาณาจักรทวารวดี เชื่อว่าละโว้ คือ เมืองลพบุรี ตามตำนานพงศาวดารเมืองเหนือเคยตกอยู่ใต้อาณาขอม จึงรับวัฒนธรรม

จากทวารวดีและขอมไว้มากมาย เช่น พระปรางค์สามยอด สร้างตามแบบขอมละโว้เคยติดต่อกับจีน แต่ต่อมาตกอยู่ใต้ การปกครองของอยุธยา

7. อาณาจักรศรีวิชัย พุทธศตวรรษที่ 11-17 (ระหว่าง พ.ศ. 1000-1700) ตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของไทยตลอดแหลมมลายู เกาะสุมาตรา และชวา ศูนย์กลางเชื่อว่าตั้งอยู่ที่ เมืองไชยาสุราษฎร์ธานีซึ่งมีหลักฐานคือ พระบรมธาตุไชยา ซากกำแพงเมืองและ โบราณวัตถุมากมาย บ้างก็เชื่อว่าอยู่ที่เมืองปาเล็มบัง เกาะสุมาตรา ซึ่งมีมหาสถูปบุโรพุทโธ และสิ่งก่อสร้างตามคติศาสนาพุทธ นิกายมหายาน และศาสนาพราหมณ์

8. อาณาจักรโยนก เชียงแสน พุทธศตวรรษที่ 14-15 (ระหว่าง พ.ศ. 1300-1500) เชื่อว่าผู้นำกลุ่มคนไทยชื่อสิงหนวัติ ได้สร้างเมืองนาคพันธุสิงหนวัตินคร (อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) ต่อมา คือ อาณาจักรโยนกนคร มีเมืองเชียงแสนเป็นราชธานี มีอาณาเขตถึงตั้งเก็ของเวียงคนาม ถึงแม่น้ำสาละวิน ราชอาณาจักรของพม่า และยูนาน ของจีนจนถึงลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน ต่อมาสร้างเมืองใหญ่คือเวียงศรีทองไชยนารายณ์ และไชยปราการ (อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่) เป็นเมืองหลวง ต่อมาถูกขอมรุกรานและถูกน้ำท่วมบ้านเมืองพังพินาศล่มสลายไป

9. อาณาจักรหริภุญชัย (ลำพูน) (ประมาณ พ.ศ. 1301-1835) กำเนิดหลังอาณาจักรโยนกเชียงแสน ตั้งอยู่บริเวณราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน (จังหวัดลำพูนในปัจจุบัน) ตามตำนานจามเทวีวงศ์ กล่าวว่า กษัตริย์องค์แรก คือ พระนางจามเทวี ต่อมาสร้างเมืองเชลางตันคร (ลำปาง) อยู่ในลุ่มน้ำวัง มีความเลื่อมใส พุทธศาสนาและก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ มากมายที่สำคัญ เช่น เจดีย์วัดคูหรือวัดจามเทวีลำพูนเจดีย์ช้าง ยืนวัดพระธาตุหริภุญชัยต่อมาตกอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาของพ่อขุนมั่งราย

10. อาณาจักรล้านนา (เชียงใหม่) (ประมาณ พ.ศ. 1804-2432) พ่อขุนมั่งรายเจ้าเมืองเงินยางต่อมาสร้างเมืองเชียงรายขึ้น เมื่อได้หริภุญชัยไว้ในอำนาจ แล้ว ปี พ.ศ.1839 ได้สร้างเมืองหลวงใหม่ คือ ลพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ พ่อขุนมั่งรายเป็นสหายกับพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งสุโขทัยอาณาจักรล้าน มีความเจริญมากในด้านศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ มีตัวอักษรเป็นของตนเองนับถือพุทธศาสนาลัทธิลังการวงศ์แบบสุโขทัย ล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นอาณาจักรอยุธยาและพม่าบ้าง เป็นอิสระบ้างจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 5 ได้รวมอาณาจักรล้านเข้าสู่อาณาจักรไทยด้วย

แคว้นโบราณในประเทศไทย (พุทธศตวรรษที่ 12 – 19)

1.3.1 แคว้นในภาคกลาง อยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง รวมไปถึงทางภาคตะวันตกและภาคตะวันออกของลุ่มน้ำ มีแคว้นสำคัญ ดังนี้

1. แคว้นทวารวดี ช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 – 16 มีเมืองศูนย์กลาง 2 เมือง คือ เมืองนครไชยศรี (นครปฐมโบราณ)และเมืองละโว้ (ลพบุรี) ได้รับอิทธิพลอารยธรรมอินเดีย เช่น ระบบการปกครอง ศาสนา ศิลปกรรมต่าง ๆ รับศาสนาพุทธนิกายหินยาน เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ไปยังแคว้นอื่น ๆ รวมทั้งทำให้เกิดศิลปะแบบทวารวดี เช่น พระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่ พระธรรมจักรศิลากับวงกลมอบ พระพุทธรูปปูนปั้น พระพิมพ์ต่าง ๆ เสมอหิน ภาพปูนปั้นสตรีเล่นดนตรี ลูกปัดทำด้วยแก้ว หิน ดินเผา

2. แคว้นละโว้ เมื่อแคว้นทราวดีเสื่อมอำนาจในพุทธศตวรรษที่ 16 เนื่องจากอาณาจักรกัมพูชา แผ่อำนาจมายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางในประเทศไทย ละโว้จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกัมพูชา และได้รับอิทธิพลคติความเชื่อ ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู และพุทธมหายาน

3. แคว้นอโยธยา เมืองอโยธยาเป็นเมืองหนึ่งในแคว้นทราวดี ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเปี้ย ฝั่งตะวันออกเมืองอโยธยาปัจจุบัน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 มีการติดต่อกับชาวจีน อินเดีย เปอร์เซีย และมีความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร ทำให้อโยธยามีเศรษฐกิจดี การรับศิลปวัฒนธรรมจากละโว้ทำให้อโยธยาสามารถสร้างพระพุทธรูป “พระไตรรัตนนายก” ที่วัดพนัญเชิงใต้ ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 1893 ถึง 26 ปี

4. แคว้นสุพรรณภูมิ มีขอบข่ายพื้นที่อยู่ภาคตะวันตกของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เจริญรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 18 – 19 เมืองสำคัญในแคว้น ได้แก่ **เมืองแพรกศรีราชา** (ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน้อยในจังหวัดชัยนาทปัจจุบัน) เมืองราชบุรี สิงห์บุรี และเพชรบุรีซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญที่คัมเส้นทางการติดต่อกับบ้านเมืองทางภาคใต้ เช่น แคว้นนครศรีธรรมราช ศิลปวัฒนธรรมได้รับสืบทอดมาจากนครชัยศรี จึงนับถือพุทธศาสนานิกายหินยานเป็นหลัก แคว้นสุพรรณภูมิมีความเข้มแข็งทางการทหาร อาณาจักรอยุธยาที่ก่อเกิดขึ้นใน พ.ศ. 1893 ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นฐานกำลังทหารจากแคว้นสุพรรณภูมิ ซึ่งมีความโง่โง่การเป็นเครือญาติโดยการแต่งงาน และเจ้านายแคว้นสุพรรณภูมิมีส่วนร่วมในการปกครองอาณาจักรที่ก่อเกิดขึ้นนี้

1.3.2 แคว้นในภาคเหนือ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 – 19

แคว้นในภาคเหนือมีแคว้นที่สำคัญ ดังนี้

1. แคว้นหริภุญชัย ช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบนและขยายถึงที่ราบลุ่มแม่น้ำวัง สร้างเมือง **เขลางค์นคร** หรือลำปาง แคว้นนี้มีเมืองลำพูนเป็นศูนย์กลาง ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมทราวดี นับถือศาสนาพุทธหินยาน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหัวเมืองมอญในพม่าทั้งในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

2. แคว้นล้านนา เกิดจากการรวมตัวของชุมชนและเมืองต่าง ๆ บริเวณแม่น้ำปิง แม่น้ำกก และแม่น้ำอิงจาก 2 กลุ่มชน คือ ลัวะ หรือลวะ หรือสาจก และพวกไทยลื้อเป็น “ขวน” ในพุทธศตวรรษที่ 13 เมืองสำคัญคือ เมืองหิรัญนคร เงินตงหรือเงินยางเชียงแสนในปี 1839 พญามังราย พ่อขุนรามคำแหงและพญาเจ้าเมือง สร้าง “เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” แคว้นล้านนาจึงก่อเกิดขึ้นในปีนี้มีเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี แต่ได้สืบทอดอำนาจตกเป็นเมืองขึ้นของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองใน พ.ศ. 2101

3. แคว้นสุโขทัย มีรากฐานของการก่อเกิดเริ่มเมื่อพุทธศตวรรษที่ 18 ในบริเวณภาคเหนือตอนล่างแถบลุ่มแม่น้ำปิงยม และน่าน มีเมืองสำคัญ คือ สุโขทัย ศรีสัชนาลัย สระหลวง และสองแคว เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งราชวงศ์ศรีนาวานำอุปการะ ต่อมาขอมสมาคโกลญล้าพงยึดอำนาจปกครองไป พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดและสหายคือพ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองบางยาง ช่วยกันยึดสุโขทัยกลับคืนมาได้แล้วให้พ่อขุนบางกลางหาวปกครองสุโขทัย มีพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง ส่วนพ่อขุนผาเมืองเสด็จไปครองเมืองราด เหตุการณ์เกิดขึ้นใน พ.ศ. 1792 สุโขทัยตกเป็นประเทศราชของอยุธยาใน พ.ศ. 1981 แล้วรวมเข้ากับอยุธยา พ.ศ. 2006 โดยได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่อาณาจักรอยุธยา ที่สำคัญยิ่งคือ **ตัวอักษรไทย** (พ.ศ. 1826) ที่ช่วยเสริมความเป็นเอกภาพในกลุ่มชนชาวไทย

1.3.3 แคว้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 – 19 แคว้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือครอบคลุมดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่เมืองอุดร หนองคาย เวียงจันทน์ นครพนมจรดอุบลราชธานี ศูนย์กลางอยู่ที่เมืองนครพนม รวมเป็น “**แคว้นโคตรบูร**” เดิมกลุ่มชนในพื้นที่นี้นับถือผีสาางเทวดา ต่อมานับถือศาสนาที่แพร่จากแคว้นทวารวดี ในระยะแรกก่อตั้งมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับแคว้นทางภาคกลาง แล้วเปลี่ยนมาใกล้ชิดกับวัฒนธรรมกัมพูชาหรือขอมที่แผ่อำนาจเข้าไปภาคอีสานเมื่อราวกลางพุทธศตวรรษที่ 16 และในสมัยอยุธยา มีข้อมูลกฎหมายเทียรบาลระบุว่า โคตรบูรเป็นประเทศราชของอยุธยา

กลุ่มเมืองอื่น ๆ เมื่ออาณาจักรกัมพูชาแผ่อำนาจเข้ามาในภาคอีสานในกลางพุทธศตวรรษที่ 16 ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองแถบนี้ รวมทั้งได้ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาด้วย เช่น การวางผังเมือง การชลประทานอิทธิพลวัฒนธรรมกัมพูชาเชื่อมโยงไปในพุทธศตวรรษ 19 ในสมัยอยุธยา ชุมชนเมืองในภาคอีสานหลายเมืองถูกทิ้งร้าง มีประชากรไม่มากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พุทธศตวรรษที่ 24) กลุ่มเมืองเหล่านี้ได้ฟื้นตัวขึ้นใหม่จากการอพยพเข้ามาของกลุ่มชนลาว – เขมร ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการจัดตั้งเมืองต่าง ๆ และรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐประชาชาติไทยหลังการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5

1.3.4 แคว้นในภาคตะวันออก

แคว้นในภาคตะวันออกมีขอบเขตพื้นที่ที่ในปัจจุบันคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง ตราด รวมไปถึงปราจีนบุรี นครนายก เป็นดินแดนเก่าแก่ที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 – 19 บ้านเมืองในภาคนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรกัมพูชา จนกระทั่งอยุธยาช่วยชนะเหนือเขมรอย่างเด็ดขาดใน พ.ศ. 1974 จึงผนวกดินแดนแถบนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาได้สำเร็จ และมีความสำคัญในฐานะเมืองท่าค้าขายในเส้นทางการขายอยุธยากับจีนและญวน ทั้งบ้านเมืองอื่นในภาคตะวันออกด้วย บทบาททางเศรษฐกิจได้สืบเนื่องต่อมาจนถึงสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นต้นมา บ้านเมืองในแถบนี้ได้เพิ่มความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ในแนวชายแดนไทย – เขมร และความสัมพันธ์ ไทย – ญวนด้วย ปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาเมืองฉะเชิงเทราเป็นประตูสู่ภาคอีสาน เพื่อเชื่อมโยงภูมิภาคอีสานและหัวเมืองชายทะเลตะวันออกเพื่อการพัฒนาให้เจริญได้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

1.3.4 แคว้นในภาคใต้

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 – 20 ภาคใต้ของไทยมีแคว้นสำคัญคือ “**แคว้นตามพรลิงค์**” ซึ่งตั้งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 13 และได้พัฒนาต่อมาเป็น “**แคว้นนครศรีธรรมราช**” เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 18 แล้วผนวกเข้าส่วนหนึ่งของ **อาณาจักรอยุธยาในพุทธศตวรรษที่ 20**

แคว้นตามพรลิงค์ ก่อเกิดขึ้นจากพื้นฐานการเป็นทางผ่านในการเดินเรือเพื่อการค้าหรือการอื่นจากอินเดีย ไปจีน หรือจากจีนไปอินเดีย จึงได้รับอิทธิพลอารยธรรมอินเดียและจีนโบราณ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 – 19 แคว้นนครศรีธรรมราชเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางการปกครอง การค้า และศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ รวมทั้งมีอำนาจทางการเมืองครอบคลุมเมืองต่าง ๆ 12 เมือง เรียกว่า เมือง 12 นักษัตร ในด้านศาสนาและความเชื่อมีทั้งศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู พุทธมหายาน และพุทธหินยาน ในด้านความสัมพันธ์ได้สมาคมติดต่อกับบ้านเมืองในภาคกลางและภาคเหนือของไทย เช่น ละโว้ สุพรรณภูมิ สุโขทัย ศรีอยุธยา รวมทั้งกับลังกาดด้วย จึงได้รับศาสนาพุทธ

ลัทธิลังกาวงศ์เป็นแห่งแรกในดินแดนประเทศไทยแล้วแพร่ไปยังสุโขทัย ล้านนา และหัวเมืองอื่นๆในพื้นที่ภาคใต้ของไทยยังพบหลักฐานทางโบราณคดีสมัยศรีวิชัยเป็นจำนวนมาก อาณาจักรศรีวิชัยดำรงอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 – 18 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคพื้นทะเลแถบชวา เกาะสุมาตรา คาบสมุทรมลายู ในช่วงเจริญรุ่งเรืองระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 – 16 นั้นได้แผ่ขยายอาณาเขตมาถึงบางส่วนของภาคใต้ของไทยด้วย เมืองไชยา (อำเภอไชยา จ.สุราษฎร์ธานี) เป็นเมืองสำคัญ อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมสลายไปในพุทธศตวรรษที่ 18__

พัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ในดินแดนประเทศไทย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ควรจะมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับขอบข่ายและความหมายของ “สังคม” และ “วัฒนธรรม” ดังนี้

สังคม → กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกันเป็นเวลานาน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีการกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ยึดถือร่วมกัน

วัฒนธรรม → แบบแผนการดำเนินชีวิตที่สร้างสรรค์ขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. สภาพภูมิศาสตร์ 2. ด้านวัฒนธรรม 3. ปัจเจกบุคคล

1. **สภาพภูมิศาสตร์** ที่มีผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทย มี 3 ประการ ดังนี้

- การเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์เกือบทุกภาค เปิดกว้างต่อการตั้งถิ่นฐาน มีการผสมผสานด้านเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรม จนพัฒนาเป็นวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน
- การเปิดกว้างต่อการรับวัฒนธรรมอื่นจากต่างประเทศ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของประเทศไทยติดต่อกับดินแดนอื่น ๆ ได้สะดวกทั้งทางบก และทางทะเล รวมทั้งได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลด้วย
- การเป็นดินแดนเปิด ทำให้มีศักยภาพในการรับประเทศให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ลั่งไหลเข้ามา

2. **วัฒนธรรม** ภาพรวมของวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม มีข้อสรุปดังนี้

ลักษณะของวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม

(1) หาพื้นที่ที่เหมาะสม → ตั้งถิ่นฐาน → มีภาษา → ขยายชุมชนขนาดใหญ่ มี

- ความเชื่อ, การนับถือผีสงเทวดา
- พิธีกรรมต่าง ๆ
- เทคโนโลยี ใช้ในการแก้ปัญหาการดำรงชีวิต
- หัวหน้าชุมชน

(2) พัฒนาเป็นเมือง → การจัดระเบียบการปกครอง → สร้างสรรค์งานศิลปะ มี

การจัดระเบียบสังคม งานศิลป์ การจัดระเบียบเศรษฐกิจ วรรณคดี, นาฏศิลป์ ศาสนา พิธีกรรม เพลง, ดนตรี จิตรกรรม, ประติมากรรม สถาปัตยกรรมการเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ

3. **ปัจเจกบุคคล** ได้แก่ ความรู้ สติปัญญา ความสามารถ ประสบการณ์ และเหตุผลส่วนตัวที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์ในสถานภาพต่าง ๆ กัน

คำถาม

ข้อ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละสมัยและแต่ละสังคมที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ได้แก่อะไรบ้าง

ตอบ สภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และปัจเจกบุคคล

ข้อ 2 สภาพทำเลที่ตั้งของประเทศไทย มีผลในด้านใดที่ทำให้ประเทศไทยมีบทบาทในด้านใดของภูมิภาคนี้ นับตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมา

ตอบ ชุมทางการค้าขาย

ข้อ 3 วัฒนธรรมในดินแดนประเทศไทยมีวิวัฒนาการอย่างไร

ตอบ มีวิวัฒนาการเริ่มตั้งแต่ การตั้งถิ่นฐาน มีภาษาพูด ความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปะ เทคโนโลยี และมีหัวหน้าชุมชน ต่อมาจึงพัฒนามาเป็นเมือง มีการจัดระเบียบทางการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการดำเนินชีวิต เช่น ศาสนา พิธีกรรม มหรสพ ศิลปกรรม รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมเพิ่มพูน จนเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

ข้อ 4. การสร้างสรรค์วัฒนธรรมของมนุษย์ในยุคหิน มีความสำคัญกับปัจจัยใด

ตอบ การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้จากวัสดุธรรมชาติ การแสวงหาอาหารโดยการล่าสัตว์ ตั้งแหล่งที่อยู่อาศัย ในธรรมชาติและตามแหล่งอาหาร ทั้งนี้พัฒนาด้วยความเจริญในยุคหินใหม่ที่รู้จักเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน

ข้อ 5 ระบบการปกครองของแคว้นต่างๆในดินแดนประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากชาติใด

ตอบ อินเดีย ซึ่งบางส่วนยังสืบทอดรูปแบบ ความเชื่อและคตินิยมมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อ 6 แคว้นโบราณในประเทศไทย มีความสำคัญอย่างไร

ตอบ มีความสำคัญ เพราะได้พัฒนาต่อเนื่องเป็นอาณาจักรสุโขทัย และอยุธยา แคว้นที่สำคัญ ได้แก่ ในภาคกลางคือ ทวารวดี ละโว้ อโยธยา สุพรรณภูมิ แคว้นในภาคเหนือ ได้แก่ หริภุญชัย ล้านนา สุโขทัย แคว้นในภาคอีสานมี แคว้นโคตรบูร แคว้นใน ภาคใต้ มีแคว้นตามพรลิงค์ (ต่อมาเป็นแคว้นนครศรีธรรมราช)

การตั้งถิ่นฐานของชนชาติไทย

มีความเข้าใจมาช้านานแล้วว่าในบริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เคยมีชื่อเรียกว่า "สุวรรณภูมิ" ตามความเข้าใจของชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายแถบนี้ แต่ปัญหาที่มักเป็นคำถามอยู่เสมอในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยก็คือ ดินแดนสุวรรณภูมิเป็นของชนชาติใด ชนชาติไทยมาจากไหนมาจากตอนใต้ของจีน หรือมีพัฒนาการมาจากดินแดนในประเทศไทยในปัจจุบัน ปัญหาเหล่านี้มักจะเป็นข้อสงสัยในประวัติศาสตร์ไทยอยู่ตลอดเวลา ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้น ในปัจจุบันนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีได้แบ่งช่วงสมัยของประวัติศาสตร์ออกอย่างกว้าง ๆ เป็น 2 สมัย ลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์คือช่วงระยะเวลาตั้งแต่มนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมาและดำรงชีพโดยยึดถือหลักฐานที่เป็นตามธรรมชาติเช่นเดียวกับ สัตว์โลกอื่น ๆ ต่อมามนุษย์บางกลุ่มสามารถปรับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นโดยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไฟ น้ำ หิน โลหะ ไม้ เป็นต้น มาใช้ประโยชน์ สร้างสมความเจริญและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง จนสามารถพัฒนาเป็นสังคมเมือง การเรียนรู้เรื่องราวในยุคนี้ได้จากหลักฐานทางโบราณคดี เช่น โครงกระดูก เครื่องมือเครื่องใช้ และภาพศิลปะต่าง ๆ สมัยประวัติศาสตร์ หมายถึง สมัยที่มีการประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นใช้บันทึกบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงยุคสมัยนี้ชัดเจนมากขึ้นโดยอาศัยหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุน ช่วงสมัยนี้สามารถแบ่งย่อยได้ เช่น การตั้งเมืองหลวง การเปลี่ยนราชวงศ์ เป็นต้น

หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาเรื่องราวของชนชาติไทย

การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยนั้น เราศึกษาได้จาก...

- หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็น หลักฐานที่ปรากฏเป็นตัวอักษรบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับคนไทยในสมัยโบราณไว้ อาจจะปรากฏอยู่ตามฐานเจดีย์ กำแพงโบสถ์ ผนังถ้ำ แผ่นไม้ ใบลาน สมุดข่อย เช่น จารึกสุโขทัย จารึกมอญ เป็นต้น
- หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น โครงกระดูกมนุษย์ พระพุทธรูป ร่องรอย

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเป็นต้น นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์อาจแบ่งหลักฐานได้อีก 2 ประเภท ดังนี้

- หลักฐานชั้นต้นหรือปฐมภูมิ หมายถึง บันทึกหรือคำบอกเล่าของผู้พบเห็นเหตุการณ์หรือผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรือผู้ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ เช่น

บันทึก จดหมายเหตุ เป็นต้น

- หลักฐานชั้นรองหรือทุติยภูมิ หมายถึง ผลงานการค้นคว้าที่เขียนขึ้นหรือเรียบเรียงขึ้นภายหลังจากเกิดเหตุการณ์นั้นแล้ว โดยอาศัยหลักฐานชั้นต้นและเพิ่มเติมด้วย

ความคิดเห็น คำวินิจฉัย ตลอดจนเหตุผลอื่น ๆ ประกอบ เช่น พงศาวดาร ตำนาน คำให้การ เป็นต้น

สำหรับการศึกษาเรื่องราวของชนชาติไทยนั้น นอกจากจะใช้หลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังจะต้องอาศัยหลักฐาน การวิเคราะห์ ประเมินคุณค่า การตีความ จากนักวิชาการในหลายสาขาวิชาด้วยกัน เช่น นักมานุษยวิทยา นักโบราณคดี นักภาษาศาสตร์ นักภูมิศาสตร์ นักสังคมวิทยา นักวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้ข้อมูล ตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด

แนวความคิดเกี่ยวกับคนไทยมาจากไหน

การศึกษาเกี่ยวกับที่มาของชนชาติไทยยังคงเป็นประเด็นถกเถียงกันอยู่และหาข้อยุติแน่นอนไม่ได้ แต่ข้อสันนิษฐานหรือแนวคิดต่าง ๆ ที่มีหลักฐานน่าเชื่อถือมีผล ให้การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยมีความชัดเจนมากขึ้น สรุปได้เป็น 5 แนวทาง ดังนี้

1. แนวคิดที่เชื่อว่าชนชาติไทยอยู่บริเวณเอเชียกลาง

แนวคิดนี้เกิดขึ้นหลัง พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา โดยนักประวัติศาสตร์ในช่วงนั้นต่างมีความเชื่อกันว่าแหล่งกำเนิดอารยธรรมของโลกมีจุดกำเนิดอยู่ทางแถบ เอเชียกลางใกล้ทะเลแคสเปียน ก่อนที่กระจายไปยังทิศทางต่าง ๆ ดร.วิลเลียม คลิฟตัน คอคดหมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน ได้นำความเชื่อนี้ไปกล่าวไว้ในงานเขียน เกี่ยวกับชนชาติไทยของเขาว่าพวกมุงซึ่งเชื่อกันว่าเป็นบรรพบุรุษของคนไทยได้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาจากถิ่นกำเนิดของตนในเอเชียกลางมายังชายแดนด้าน ตะวันตกของจีน

ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธ์) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในหนังสือหลักไท (พ.ศ. 2471) เชื่อว่าแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณเทือกเขาอัลไตของเอเชียกลาง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของพวกมองโกลด้วยกัน ภายหลังจึงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานแถบบริเวณลุ่มแม่น้ำเหลือง และแม่น้ำแยงซีต่อมาเมื่อถูกรุกราน จึงค่อย ๆ อพยพลงมาสู่สุวรรณภูมิต่อมาภายหลัง เมื่อมีการศึกษาทางด้าน โบราณคดีและด้านภูมิศาสตร์ ทำให้แนว ความคิดนี้ไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไปเพราะทาง แถบบริเวณเทือกเขาอัลไตของเอเชียกลางนั้นเป็นเขตแห้งแล้ง อากาศมีความหนาวเย็น และถ้าอพยพโยกย้ายลงมาก็ต้องผ่านทะเลทรายที่กว้างใหญ่และทุรกันดารมาก จึงไม่เหมาะสมสำหรับจะเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์

2. แนวคิดที่เชื่อว่าชนชาติไทยอยู่บริเวณมณฑลเสฉวน

เทรียน เดอ ลา คูเปอรี ศาสตราจารย์ชาวฝรั่งเศส เจ้าของแนวความคิดที่เชื่อว่าความเป็น มาของคนไทยอยู่บริเวณมณฑลเสฉวนของจีนได้แสดงความ เห็นไว้ว่า คนเชื้อชาติไทยตั้งถิ่นฐานเป็นอาณาจักรอยู่ในดินแดนจีนมาก่อน เมื่อประมาณ 2,208 ปีก่อนคริสตกาล ชนชาติ "ไท" ได้ถูกระบุไว้ในรายงานสำรวจ ภูมิภาคประเทศจีนในสมัยพระเจ้าผู้จีนเรียกชนชาติไทยว่า "มุง" หรือ "ต้ามุง" ถิ่นที่อยู่ของคนไทยซึ่งปรากฏในจดหมายเหตุจีนนี้อยู่ในเขตที่เป็นมณฑลเสฉวนปัจจุบัน สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเสนอความเห็นไว้ว่า คนไทยน่าจะอยู่แถบดินแดนทิเบตต่อกับจีน (มณฑลเสฉวนปัจจุบัน) ราว พ.ศ. 500 ถูกจีนรุกรานจึงอพยพมาอยู่ที่ยูนนานทางตอนใต้ของจีน แล้วกระจายไปตั้งถิ่นฐานบริเวณเงี้ยว ฉาน ลีบสองจุไท ล้านนา ล้านช้าง

หลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวถึงถิ่นกำเนิดของคนไทยไว้ว่า คนไทยมีถิ่นกำเนิดอยู่ในดินแดนซึ่งเป็นมณฑลเสฉวน สิบเจ็ด และเกียงซีตอนกลางของ ประเทศจีนปัจจุบัน ก่อนที่จีนจะอพยพเข้ามา แล้วค่อย ๆ อพยพสู่มณฑลยูนนาน และแหลมอินโดจีนต่อมาภายหลังเมื่อมีการศึกษาค้นคว้าทางด้านมานุษยวิทยาและ ภาษาศาสตร์รวมทั้งการตรวจสอบหลักฐานจดหมายเหตุของจีนเป็นจำนวนมาก ปรากฏว่าสมมติฐานดังกล่าวไม่น่าจะเป็นไปได้ทำให้แนวความคิดที่ว่าคนไทยมี ถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณมณฑลเสฉวนของจีน ไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไป

3. แนวคิดที่เชื่อว่าชนชาติไทยอยู่บริเวณทางใต้ของจีนและทางตอนเหนือของภาคพื้น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย

อาร์ชบิชอป อาร์ โคลฮุน นักสำรวจชาวอังกฤษ ได้เขียนรายงานการสำรวจที่ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ ไครเซ ซึ่งตีพิมพ์ในประเทศอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2428 ได้พบคนเชื้อชาติไทยในบริเวณภาคใต้ของจีนตั้งแต่กวางตุ้งไปจนถึงมณฑลยูนนาน วูลเฟรม อีเบอร์ฮาด นักสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ชาวเยอรมันได้กล่าวว่า เผ่าไทยอยู่บริเวณมณฑลกวางตุ้ง ต่อมาชนเผ่าไทยได้อพยพเข้าสู่ยูนนานและดินแดนในอ่าวตังเกี๋ย และได้มาสร้างอาณาจักรเทียนหรือเถาน ที่ยูนนานซึ่งตรงกับสมัย ราชวงศ์ฮั่นของจีน เมื่อถึงสมัยราชวงศ์ถังเผ่าไทยก็สถาปนาอาณาจักรน่านเจ้าขึ้นที่ยูนนาน

วิลเลียม เจ. เกตนิย์ นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาไทยในเวียดนามตอนเหนือ ลาว และจีนตอนใต้ ได้เสนอความเห็นไว้เมื่อ

พ.ศ. 2508 ว่า ถิ่นกำเนิดของภาษาไทยมีใ้ค้อยู่ทางมณฑลยูนนาน แต่อยู่ที่มณฑลทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีนแถวเส้นเขตแดนระหว่างมณฑลกวางสีของจีนกับ เมืองเตียนเบียนฟูของเวียดนามตอนเหนือ

เฟรเดอริก โมต ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์จีนได้ให้ทัศนะไว้บนบทความที่เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2507 ว่า หลักฐานประวัติศาสตร์จีนแม้จะไม่ระบุไว้อย่างชัดเจน เกี่ยวกับกำเนิดของชนชาติไทยว่าอยู่บริเวณใด แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนใด ๆ ที่จะคัดค้านสมมติฐานที่ว่าถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย อยู่ในบริเวณตอนใต้ของจีนและบริเวณต่อเนื่องกับเขตแดนของเวียดนาม

เจมส์ อาร์ แฮมเบอร์เลน นักภาษาศาสตร์ กล่าวว่า "ถิ่นกำเนิดเริ่มแรกของชนชาติไทยนั้นน่าจะอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลเหนือปากแม่น้ำแยงซีตอนล่างเพราะเป็น วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่พูดภาษาไทยที่เพราะปลูกข้าวมาแต่แรก ข้อมูลเกี่ยวกับคำศัพท์ของกล้าข้าว ประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทยสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนที่พูดภาษาไทยอาจเป็นคนกลุ่มแรกที่รู้จักเพาะปลูกข้าวมาลุ่ม

พอล เบเนดิกต์ นักภาษาศาสตร์และมนุษยวิทยาชาวอเมริกันได้เสนอว่า ถิ่นกำเนิดของกลุ่มคนที่พูดภาษาไทยนั้นอยู่บริเวณทางตอนใต้ของจีน

ศาสตราจารย์จร สุธพานิช กล่าวว่าคนไทยมีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของจีนแถบมณฑลกวางตุ้ง กวางสี ต่อมาประมาณ 1,000 ปีก่อนคริสตกาล ชนเผ่าไทยจึงได้อพยพมาทางตะวันตก ตั้งแต่มณฑลเสฉวน เมืองเชียงตู ลงล่างเรื่อยมาจนเข้าเขตยูนนาน และลงมาทางใต้ผ่านสิบสองจุไทลงสู่ประเทศลาว

จิตร ภูมิศักดิ์ เสนอทัศนะไว้ว่า คนเผ่าไทยอาศัยอยู่กระจัดกระจายในบริเวณทางตอนใต้ของจีน และบริเวณภาคเหนือของไทย ลาว เขมร พม่า และรัฐอัสสัมของอินเดีย แนวความเชื่อนี้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีหลักฐานในสาขาวิชาการต่าง ๆ ทั้งทางด้านภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา และอื่น ๆ มาสนับสนุนเป็นจำนวนมาก

4. แนวความคิดที่เชื่อว่าชนชาติไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

คอรินท เวลส์ เป็นนักวิชาการตะวันตกคนแรกที่เสนอสมมติฐานว่า ถิ่นเดิมของชนชาติไทย อยู่ในบริเวณประเทศไทยปัจจุบัน โดยอาศัยหลักฐานจากกะโหลกศีรษะ ที่ขุดได้จากตำบลพงตึก จังหวัดกาญจนบุรีที่มีอายุราวต้นคริสต์ศตวรรษ ซึ่งเวลส์เห็นว่ามัลักษณะใกล้เคียงกับกะโหลกศีรษะของคนไทยปัจจุบัน นายแพทย์สุด แสงวิเชียร ได้ทำการศึกษาโครงกระดูกมนุษย์ยุคหินใหม่ 37 โครง ซึ่งพบบริเวณสองฝั่งแม่น้ำแควน้อยและแควใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าโครงกระดูกของ มนุษย์หินใหม่เหมือนกับ โครงกระดูกของคนไทยปัจจุบันเกือบทุกอย่าง จึงสรุปว่าดินแดนไทยเมื่อครั้งอดีตน่าจะเป็นที่อยู่อาศัยของบรรพบุรุษของคนไทยปัจจุบัน มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว

ศาสตราจารย์จีน อยู่ดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน โบราณคดี ได้เสนอว่า มีร่องรอยของผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่ยุคหินเก่า เรื่อยมาจนกระทั่งยุคหินกลาง หินใหม่ ยุคโลหะ และเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ โดยแต่ละยุคได้มีการสืบเนื่องทางวัฒนธรรมสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันด้วย แนวความคิดนี้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามนำหลักฐานทาง ด้าน โบราณคดีและเอกสารมาพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าคนไทยน่าจะอยู่บริเวณนี้มาก่อน โดยไม่ได้อพยพมาจากดินแดนอื่นที่อยู่ห่างไกลออกไป ซึ่งแนวความคิดนี้ในปัจจุบัน ยังไม่ถือว่าเป็นข้อยุติ

5. แนวความคิดที่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณคาบสมุทรอินโดจีนหรือ คาบสมุทรมาลายูบริเวณหมู่เกาะชวา

นายแพทย์สมศักดิ์ พันธุ์สมบูรณ์ ได้ทำวิจัยทางด้านพันธุศาสตร์เกี่ยวกับหมู่เลือดลักษณะของ จำนวนยีน พบว่า หมู่เลือดของคนไทยคล้ายคลึงกับชาวเกาะชวา ที่อยู่ทางใต้มากกว่าคนจีนซึ่งอยู่ทางเหนือ รวมทั้งลักษณะและจำนวนของยีนระหว่างคนไทยกับคนจีนก็ไม่เหมือนกันด้วย

ดร.ถาวร วัชรภักย์ ได้ทำวิจัยกลุ่มเลือดที่ทันสมัย สรุปได้ว่าไทยดำและผู้ไทยมีลักษณะเลือดใกล้เคียงกับชาวจีน แต่ไม่ใกล้เคียงกับชาวมาเลย์ แต่ชาวมาเลย์มี ลักษณะเลือดใกล้เคียงกับชาวเขมร ขากรรไกรและฟันก็ได้ผลเช่นเดียวกัน ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้ทำผลงานการวิจัยเรื่องอีโมโกลบิน อี พบว่า อีโมโกลบิน อี มีมากในผู้คนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ไทย ลาว เขมร พม่า มอญ และอื่น ๆ คนจีนเกือบไม่มีอยู่เลย แต่ปัจจุบันนี้ได้เลิกใช้อีโมโกลบิน อี เป็นเครื่องพิสูจน์ว่ากลุ่มใดมีบรรพบุรุษร่วมกับกลุ่มใด เพราะมีการพิสูจน์ได้ว่า ดินแดนที่มีอีโมโกลบิน อี มาก คือดินแดนที่มีใช้มาหลายร้อยปี แนวความคิดนี้ปัจจุบัน ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดและยังไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางนัก

ครูสายพิน วงษ์รัตน์